

Naam: .....

Opleiding: .....

A08C7Aa – Religie, zingeving en levensbeschouwing*Inhaalexamen van vrijdag 26 juni***1. Wat is...? Geef telkens een omschrijving:**

... / 5

a. Separatie:

Separatie is één van de twee processen die onze identiteit vorm geven. Het is de mogelijkheid te kiezen voor andere invullingen, gebaseerd op alternatieve verhalen. Het is de spiegel, die ons voorgehouden wordt, afwijzen. Impliceert relatieve keuzevrijheid en verantwoordelijkheid.

b. Crowding out:

Door het gebruik van extrinsieke incentives (geldelijke beloningen, boetes) verdwijnt de intrinsieke motivatie om het goede te doen/het kwade te vermijden. Bvb. ouders voelen zich gerechtvaardigd om te laat te komen aan de crèche eens ze er moeten = kunnen voor betalen.

c. Moraal:

Het geheel van gedragsregels van een groep of cultuur; het geheel van opvattingen, beslissingen en handelingen waarmee mensen uitdrukken wat zij goed of behoorlijk vinden; het geheel van normen en waarden die feitelijk bestaan in een samenleving.

d. Verantwoordelijkheid in de derde persoon:

Door helemaal in te gaan op de nood van één unieke ander kunnen we onrecht doen “derden”, d.w.z. andere anderen, zij die in ruimte en/of tijd van ons verwijderd zijn. De barmhartigheid moet met andere woorden begrensd worden door de rechtvaardigheid.

Naam: .....

e. Alteriteitservaring:

Alteriteitservaringen zijn ervaringen van onherleidbare andersheid, dat het niet klopt, dat we geen heer en meester zijn van de situatie; ervaringen waarbij we stoten op de grenzen van ons begrip, van ons kunnen, van ons verhaal; ervaringen van wat ons te boven gaat.

2. Synthesevraag:

... / 10

Bespreek de verschillende modellen om de verhouding tussen geloof en wetenschap te denken die in de cursus besproken werden:

- (1) Het **conflictmodel** stelt dat geloof en wetenschap concurrerende alternatieven zijn. Je kan niet beide tegelijk aanhouden en moet dus kiezen tussen beide. Dit is de positie van militante atheïsten zoals Richard Dawkins, maar ook van aanhangers van het creationisme.*
- (2) Het **kloofmodel** probeert dit conflict op te lossen door te zeggen dat geloof en wetenschap totaal verschillende benaderingen van de werkelijkheid zijn die zo grondig verschillen dat ze niet met elkaar in conflict kunnen komen. Zo verdedigt Stephen Jay Gould het NOMA-principe: wetenschap beschrijft de werkelijkheid (hoe-vragen) en religie houdt zich bezig met zinvragen (waarom-vragen). Probleem is dat religie hier wel de zwaarste prijs betaalt (wetenschap bepaalt wat religie nog kan zeggen) en het is nog maar de vraag of religie in isolement kan blijven van de wetenschap.*
- (3) Het **harmoniemodel** probeert het conflict tussen geloof en wetenschap op te lossen door beide te integreren en ze in elkaar of in een overkoepelende eenheidstheorie te laten opgaan. Een verdediger hiervan is bijvoorbeeld Francis Collins die verdedigt dat God de natuurwetten ingesteld heeft en dat de evolutie de manier is waarop God zijn schepping realiseert. Volgens Taede Smedes leidt het harmoniemodel echter vaak tot nieuwe conflicten omdat de één op maat van de ander gesneden wordt om ze samen te laten passen.*
- (4) Het **differentiemodel** wijst zowel conflict als integratie af en erkent dat geloof en wetenschap verschillende benaderingen van de werkelijkheid zijn. De scheiding tussen beide is echter niet absoluut. Het*

Naam: .....

zijn partners in de zoektocht naar het begrijpen van mens en wereld. Ze gaan in dialoog op basis van hun constitutioneel verschil: (1) de gelovige neemt kennis van de resultaten van de wetenschap, (2) gaat "gaten" in de wetenschap niet onmiddellijk invullen met God en (3) wijst wetenschappers erop als zij ongeoorloofde levensbeschouwelijke claims maken. Er zijn bovendien (4) twee structurele gelijkenissen tussen geloof en wetenschap: een fundamentele houding van verwondering en een gedeelde beweging tot zoeken.

3. Waar of onwaar? Geef telkens een beknopte motivatie:

... / 5

a. Volgens Paul Verhaeghe heeft onze identiteit een biologisch-evolutionair fundament:

waar   onwaar

Paul Verhaeghe benadrukt dat onze identiteit een constructie is vanuit de omgeving. Maar bouwen doe je steeds op een fundament en dat fundament is biologisch-evolutionair: de mens als een sociaal en hiërarchisch wezen dat in staat is tot samenwerking en competitie.

b. Detraditionalisering betekent dat tradities verdwijnen:

waar   onwaar

Detraditionalisering betekent dat traditionele opvattingen, gedragingen en omgangsvormen gerelativeerd worden. Ze verliezen hun dwingend karakter, maar verdwijnen niet. Ze veranderen van sociaal dwingende opties in mogelijke mogelijkheden.

c. Volgens Paul Verhaeghe gaan meer vrije markt en meer democratie hand in hand:

waar   onwaar

Meer vrije markt leidt volgens Verhaeghe tot de verschuiving van de macht naar anonieme, technocratische instellingen die aan elke democratische controle ontsnappen (IMF, G8,...). Dit resulteert in de machteloosheid van politici en minder mogelijkheid tot kritiek.

Naam: .....

d. Volgens de cursus is een gezonde dosis egocentrisme noodzakelijk:

waar onwaar

De mens is een kwetsbaar en sterfelijk wezen dat de taak heeft zich in het bestaan te handhaven. We moeten moeite doen om in leven te blijven, dat gaat niet zomaar. We moeten dus bekommerd zijn om onszelf, met onszelf inzitten en dus aan onszelf denken (= zelfzorg).

e. De parabel van de Barmhartige Samaritaan presenteert de Samaritaan waar de parabel naar genoemd is als een model van totale barmhartigheid:

waar onwaar

Nee, de Samaritaan begrenst zijn barmhartigheid. Hij roept de hulp in van een ander (de herbergier, tegen betaling). Zijn primaire verantwoordelijkheid verdwijnt ook niet. Na de nodige voorzieningen getroffen te hebben, zet hij zijn reis verder (hij geeft zijn plannen niet op).

4. Beantwoord volgende twee vragen:

... / 10

a. Volgens Dirk De Wachter zorgt de hedendaagse samenleving ervoor dat we allemaal instabiele en intense relaties hebben. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?

We hebben dit aannemelijk proberen te maken door te kijken naar de impact van het proces van individualisering op onze relaties. Hierdoor gaan we relaties aan op grond van subjectieve factoren (gedeelde interesses of gevoelens bijvoorbeeld) in plaats van objectieve factoren (zoals wonen in dezelfde buurt). Relaties worden zo intenser (we halen er meer uit, we zijn er meer op betrokken, ook emotioneel), maar daardoor juist ook kwetsbaarder. Want als we vaststellen dat we er niet meer genoeg uithalen of de gevoelens zijn minder "wauw" geworden, dan zijn we vlugger geneigd er een punt achter te zetten. Daarbij komt ook nog de impact van het romantisch ideaal (zoals gepromoot door Hollywood: verliefdheid als voorwaarde om samen te blijven), de wegwerpcultuur ("ander en beter") en de genotscultuur (alles moet voortdurend leuk en plezierig zijn).

Naam: .....

b. Wat is altruïsme en op welke manier is empathie hiervan het evolutionair fundament?

Altruïsme betekent iets doen dat geen voordeel of zelfs een nadeel oplevert in de strijd om het bestaan. Dit vraagt om een sterke en onmiddellijke drijfveer. Volgens Frans De Waal biedt empathie deze drijfveer. Empathie betekent de nood/pijn van een ander voelen. Empathie gebeurt automatisch en levert als zodanig een voordeel op in de strijd om het bestaan (een empathische moeder die de nood van haar kroost voelt, zal een betere moeder zijn). Dankzij het vermogen de pijn van een ander te voelen en, bij toegenomen cognitieve vermogens, te weten wat hij nodig heeft, kunnen we komen tot altruïstische daden: bvb. chimpansee springt in het water om soortgenoot van verdrinking te redden, ook al doet hij dit op gevaar voor eigen leven want chimpansees kunnen niet zwemmen en is dit eigenlijk niet rationeel (twee verdronken chimpansees is erger dan één verdronken individu).

5. Toepassingsvraag:

... / 10

In de roman *Zie: liefde* van de Israëlische auteur David Grossman kunnen we het volgende fragment lezen:

‘En eens,’ Wasserman wendt zich af van het schouwspel en hervat zijn eigen verhaal, ‘eens, een jaar of twee na ons huwelijk, was ik zo verzonken in een mijner buien van zelfmedelijden, dat Sara opstond en alleen naar het Chanoekafeest ten huize van de Zalmansons vertrok. Een dier feesten die ik verafschuwde, en nochtans immer bezocht, daar ik vreesde Zalmanson te beledigen door niet te gaan, hoewel hij mijne aanwezigheid daar nimmer bemerkte ... welnu, het geschiedde dat [Sara] Zalmanson toestond haar in de garderobe te duwen en haar eenmaal op hare lippen te zoenen. ... Zij keerde terug naar huis en vertelde mij alles. Zij trachtte niet mededogen op te wekken en beschuldigde hem niet. De bandiet! **Zij zei dat zij gezien had dat hij haar nodig had, en dat zij geen weerstand had geboden aan zijne smeekbede.**’ (pp. 320-21)

Reageer op dit fragment in verwijzing naar elementen uit de cursus. Formuleer je antwoord als een brief gericht aan Sara of haar echtgenoot, ~~Zalmanson~~ Wasserman:

Wat hier volgt, is uiteraard maar één mogelijke toepassing, de argumentatie kan verschillen

Kortrijk, 27 juni 2015

Geachte heer Wasserman,

Ik begrijp dat u geschokt bent door hetgeen zich tijdens het Chanoekafeest ten huize van de Zalmansons afgespeeld heeft. Met dit schrijven wens ik niettemin de verdediging op mij te nemen van uw echtgenote. Sara is ingegaan op het appel van een noodlijdende ander. Zij heeft met andere

Naam: .....

woorden barmhartigheid betoond. Zij heeft haar verantwoordelijkheid in de tweede persoon opgenomen. Deze verantwoordelijkheid wordt ons aangedaan. We kunnen niet kiezen of en wanneer een noodlijdende ander op ons pad verschijnt. Sara had de noodlijdende ander dan wel kunnen negeren, maar dat zou dan een keuze tegen het goede en voor het ethische kwade geweest zijn. Nu heeft zij gehandeld zoals haar naamgenote in het verhaal over Abraham en Sarah in Egypte dat we in het boek Genesis kunnen lezen. Net zoals de echtgenote van Abraham aangedaan was door zijn nood en heeft toegestaan dat de Farao haar als vrouw nam (en wat dit betekent, dat laat het verhaal zedig in het midden, maar kunnen het ons wel voorstellen, nietwaar), zo heeft uw vrouw, geachte heer Wasserman, toegestaan dat Zalmanson haar kuste, omdat ze zijn nood zag. Betekent dit dan dat er geen grenzen zijn aan de barmhartigheid en dat we uit barmhartigheid ons alles maar moeten laten welgevalen? Nee, uiteraard niet. De rabbijnen hadden het, zoals bekend, zeer moeilijk met het feit dat Sarah inging op Abrahams appel en in hun midrasjim spraken ze dan ook over de eigen persoonswaarde en de verantwoordelijkheid in de derde persoon als grenzen aan de barmhartigheid. Maar, geachte heer Wasserman, heeft Sarah's lichamelijke integriteit dan zo zwaar geleden onder die ene kus? En heeft Sarah u, als haar derde, dan zo'n groot onrecht aangedaan? En is dit dan niet de tragiek van de goedheid? Dat wie barmhartigheid betoont aan één concrete lijdende ander onvermijdelijk zichzelf én andere anderen tekort doet?

Hoogachtend,

Frederiek Depoortere

TOTAAL: ... / 40

HERLEID TOTAAL VOOR AFRONDING: ... / 20

HERLEID TOTAAL NA AFRONDING: ... / 20